

HALK KÜTÜPHANELERİNDE NELER OKUNMAKTADIR?

Sami GÜRTÜRK

Gönül isterdi ki, bütün Türkiye'de nelerin çok okunduğunu oldukça kesin sayılara dayalı olarak iyice bilelim. Şimdilik koşulların buna elverişli olmadığı ortada. Ancak, ilgililer kendi uğraşı açılarından sorunlara ışık tutarlarsa zamanla bütün Türkiye'de nelerin okunduğu anlaşılabilir kanısındayım.

İşte bu inançlardır ki ben şu yazımla halk kütüphanelerinde neler okunduğunu belirtmeye çalışacağım. Kaynağım bu kütüphanelerden Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiş olan istatistik çizelgeleridir. Gerçi istatistiğe güveni olmayanlar onu (yanlış sayıların doğru toplamı) diye tanımlarlar. Ama ben bu konuda değilim. Bence istatistiğin en kötü düzenlenmiş olanı bile bir takım gerçekleri ortaya koyar. Sonra, söz konusu çizelgelerin yanlış bilgi vermesine sebep te yok.

Bir çok kütüphanecimiz Ankara'ya geldikçe kendilerine şu soru sorulmuştur: Kütüphanenizde, ödünç kitap verme servisinizde ve gezici servislerinizde en çok okunan on kitabın neler olduğu size sorulsa cevap verebilecek durumda mısınız? Kayıtlarımız, kitap isteme fişleriniz buna yeterli midir? Birbuçuk yıldan beri alınan olumlu karşılıklar üzerindedir ki, sözü edilen istatistikler kütüphanecilerimizden istendi. Her halk kütüphanesi kendi kayıtlarına dayanarak kütüphanesinde, ödünç verme servisinde ve gezici servisinde en çok okunan 10 kitabı ayrı ayrı ve sıra ile bildirmiş bulunuyor.

Çizelgeler gerçekten ilgi çekici; örneğin bir kütüphanenin çizelgesi şöyle:

Kütüphane salonunda en çok okunan kitap: Hayat Ansiklopedisi

Ödünç verme servisinde en çok okunan kitap: Çalı Kuşu

Gezici Serviste en çok okunan kitap: Anadolu Evliyaları

Evet; V. Hugu'nun sefiller romanının Avanos kütüphanesinde, A. Daudet'nin Değirmenimden Mektupları'nı Darende Kütüphanesinde, Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sını Topaklı kütüphanesinde en çok okunan 10 kitap arasında görmek insana haz ve umut veriyor.

Konunun daha iyi aydınlanması için iki örneği aşağıya alıyorum :

Salonda en çok okunan 10 kitap

<u>Artvin Kütüphanesinde</u>	<u>Uşak Kütüphanesinde</u>
<u>Kitabın adı</u>	<u>Kitabın adı</u>
1 — Beyaz Zambaklar Memleketinde	1 — Çalıkuşu
2 — Çalıkuşu	2 — Kolsuz Kahraman
3 — Sefiller	3 — Malkoçoğlu
4 — Dağyolu	4 — Nasrettin Hoca fıkraları
5 — Çiçeksiz Bahçe	5 — Gazinin Gizli Ordusu
6 — Atlı Han	6 — Silâhlara Veda
7 — Emil	7 — Yuvaya Dönemezsin
8 — Sabah Yıldızı	8 — Battal Gazi
9 — Gazap Üzümleri	9 — Bozkurtlar Diriliyor
10 — Gâvurun Kızı	10 — Emir Süleyman

Biri doğu, diğeri batı Anadolu'dan alınan bu iki ümit verici örneğe karşılık düşündürücü olanlar da var. Bakıyorsunuz gelişmiş bir il merkezi, kütüphanesi de hayli yeterli. En çok okunan 10 kitap ise ansiklopediler, sözlükler, müracaat ve ders kitapları ile edebi eser sayılamıyacak romanlar. Daha genel olarak fikir vermek için belirteyim ki, en çok okunan kitapları gösteren çizelgelerin % 43'nün başında ansiklopedik eserler yer almaktadır. Bu çeşit kitapları aşağıdaki listede gösterseydim, örneğin hayat ansiklopedisi 26 rakamı ile üçüncü sırada yer alacaktı. Çünkü, bu ansiklopedi yüz kütüphaneden 26 sınıfın en çok okunan 10 kitabından biri olarak görülmektedir.

Ama, bu ve benzeri gerçekler halk kütüphanelerinin sadece ansiklopedik eserler karıştırma yeri olduğu sonucunu veremez. Halkımız okumaya ve kitaba yöneldikçe, kütüphanecilerimiz bu amaçla çaba harcadıkça durumun zamanla düzeleceği hakkı olarak umulabilir. Hele yazarlarımız halk için kitap yazmayı amaç bilirlerse kısa zamanda istenen sonuca varılabilir.

Aşağıdaki çizelge halk kütüphanelerinde en çok okunan kitapların sırasını göstermektedir. Bu arada iki hususu aydınlatmak zorundayım. Önce belirteyim ki, ders ve müracaat kitabı, sözlük, ansiklopedi ve benzerlerini çizelgede değerlendirmedim. Çünkü amacım halkımızın bunlar dışında neler okunduğunu göstermektir. Sonra, eğer her kütüphaneci arkadaş düzenlediği çizelgeye okuyucu sayısını da koysa idi, gerçek daha iyi ortaya çıkardı. Bu nedenle ben okunan kitapların kaç kütüphanenin listesinde yer aldığını hesaplayarak bir sıralama yaptım. Hatıra şu gelebilir: Bir kitap bir çok kütüphanenin listesinde yer alır ama, her listenin de sonuna düşmüş olabilir. Bu ihtimali dikkate alarak, bir kaç kitap üzerinde deneme yaptım ve gördüm ki, aşağıdaki çizelgeye göre başta gelen kitaplar aynı zamanda bir çok kütüphanenin de çizelgesinin başında yer almaktadır.

Halk kütüphanelerinin okuma salonlarında en çok okunan kitaplar

Kaç Ktb. de okunduğu	Adı	Yazarı
37	Çalığıuşu	R. N. Güntekin
29	İnce Mehmet	Y. Kemal
10	Sinekli Bakkal	H. E. Adıvar
9	Bomba	Ö. Seyfettin
8	Allaha İsmarladık	E. M. Karakurt
8	Yavuz Sultan Selim Ağlıyor	F. F. Tülbentçi
7	Hıçkırık	K. Nadir
7	Kızıl Tuğ	A. Z. Kozanoğlu
6	Vatan Borcu	O. Özdeş
5	Anadolu Evliyalari	N. Araz
5	Barbaros Hayrettin Geliyor	F. F. Tülbentçi
5	Bir Sel Gibi	Büyükarkın
5	Yaban	Y. K. Karaosmanoğlu
5	Yılanların Öcü	F. Baykurt
4	Battal Gazi	Z. Şakir
4	Bozkurtların Ölümü	N. Atsız
4	İki Çocuğun Devri Âlemi	Hire
4	Jane Eyre	Ch. Branto
4	Nutuk	K. Atatürk
4	Safahat	M. Akif
4	Sinekli Bakkal	H. E. Adıvar
4	Yaprak Dökümü	R. N. Güntekin
4	Yer Yüzündeki Dinler Tarihi	Ö. R. Doğrul

Bu çizelge üzerinde bir çok şey söylenebilir: Örneğin, Atatürk'ün Nutuk'u neden daha başlarda değildir? Niçin bilimsel bir eser bu çizelgede yer almamıştır? Çeviri eserler neden azdır? Edebi değeri yeterli olmayan bazı kitaplar neden diğerlerinden daha çok okunmaktadır? vb.

Halk kütüphanelerimizin dışarıya ödünç kitap verme servislerinde çok okunan kitaplara gelince: Sayıları 99'u bulan bu servislerde okunan kitapları aynı açıdan değerlendirince aşağıdaki çizelge elde ediliyor.

Kütüphanelerin ödünç kitap verme servislerinde en çok okunan kitapların çizelgesi

Kaç Ktb. de okunduğu	Adı	Yazarı
43	Çalıkuşu	R. N. Güntekin
31	İnce Mehmet	Y. Kemal
21	Sefiller	V. Hugo
15	Pardayanlar	M. Zevaco
12	Hıçkırık	K. Nadir
12	Yavuz Sultan Selim Ağlıyor	F. F. Tülbentçi
9	İngiliz Kemal	R. Sunay
8	Bomba	Ö. Seyfettin
7	Sinekli Bakkal	H. E. Adıvar
6	Osmanoğulları	F. F. Tülbentçi
6	Benhur	L. Wallace
6	Şafak Sökerken	O. Özdeş
6	Silâhlara Veda	Hemmgway
6	Barbaros Hayrettin Geliyor	F. F. Tülbentçi
5	Bozkurtların Ölümü	N. Atsız
5	Cennet Yolu	S. Stenberg
5	Dudaktan Kalbe	R. N. Güntekin
5	Fantoma Serisi	Soovester
5	Genç Kızlar	V. Ewing
5	Harp ve Sulh	Tolstoy
5	Kızıl Tuğ	A. Z. Kozanoğlu
5	Notrdamın Kanburu	V. Hugo
5	Spartaküs	H. F.
5	Son Gece	E. M. Karakurt

Görülüyor ki, edebi değeri yeterli olmayan kitaplar burada da aynı oranda yer almaktadır. Buna karşılık, çevirilerin sayısı beş misli artmakta. Ama filmle-
rin etkisi bile Çalıkuşu ile İnce Mehmet'in yerini sarsmaya yetmemektedir.

Bilindiği gibi, bazı gelişmiş halk kütüphanelerimiz gezici servis kurmuşlardır. Hemen tümüyle köye kitap götürme çabasında olan bu servislerin sayısı 20'yi buldu. İşte köylümüzün söz konusu servislerden yararlanarak okuduğu kitapların çizelgesi:

Halk Kütüphanelerinin gezici servislerinde en çok okunan kitapların çizelgesi

Kaç Ktb. de okunduğu	Adı	Yazarı
4	Çalığışu	R. N. Güntekin
3	Akından Akına	M. T. Tan
3	Eba Müslim-i Horasani	M. Z. Kargunal
3	Hazreti Muhammed'in Hayatı	N. Araz
3	Hazreti Muhammet ve Şemaii Şerifi	S. C. Yalkut
3	İngiliz Kemal	R. Sunay
3	İslâm Dini	H. Akseki
3	Kahramanlar Geçiyor	F. F. Tülbentçi
3	Kolsuz Kahraman	A. Z. Kozanoğlu
3	Posta Güvercini	K. Nadir
2	Ankara Ekspresi	E. M. Karakurt
2	Anadolu Evliyalari	N. Araz
2	Barbaros Hayrettin Geliyor	F. F. Tülbentçi
2	Cellât Çeşmesi	Z. Danişman
2	Dağlar Kralı	Ulunay
2	Dertli Dolap	N. Araz
2	Fatih S. Mehmet	Z. Şakir
2	Mağrur Kadın	M. T. Berkant
2	Osmanoğulları	F. F. Tülbentçi
2	Son Tren	E. M. Karakurt
2	Şafak Sökerken	O. Özdeş
2	Vukuat Var	O. Kemal

Görüliyoruz ki «Çalığışu» burada da liste başı. Buna karşılık edebi değeri olan eser çok az. Dikkat edilirse bu çizelgede roman, ve dini eserler birbirine denk yer almış ve çoğu da kahramanlıkla ilgili. Evvelce de belirttiğim gibi daha bir çok şey söylenebilir bu konuda. Fakat bunların en önemlisi şudur: Çizelgelerden alınan sonuç gösteriyor ki, halk kütüphanelerimiz, iyi bir hizmet yapmaktadır.